

Dette forår kan du opleve en omfattende udstilling med den berømte schweiziske kunstner Alberto Giacometti. Gennem hovedværker inden for skulptur og tegning stiller udstillingen skarpt på Giacomettis fascination af, hvad man egentlig ser, når man ser.

Berømte lange lemmer

Høje, spinkle skikkelser med rå, organiske overflader. Giacometti (1901-1966) er internationalt kendt for sine ikoniske fremstillinger af langlemmede menneskefigurer. Skulpturerne, der står på nogle af verdens største museer, er i høj grad årsag til Giacomettis berømmelse – både i hans egen tid og i dag, hvor han anses som en af de mest betydningsfulde kunstnere i det 20. århundrede. Men hans kunst spænder også over maleri, grafik og tegning.

Besættelsen af det synlige

Udstillingen udfolder Giacomettis årelange besættelse af menneskets synserfaring. Giacometti kæmpede i sin kunst dedikeret for at indfange verden, som han så og oplevede den. Og han var kompromisløs i sin søgen. Ofte overmalede han sine værker, og lavede utallige udkast til samme portræt.

Selv beskrev han sit endeløse projekt med ordene:

“Det er, som om virkeligheden hele tiden befandt sig bag et slør, som man river bort... Der er hele tiden noget mere... og mere. Men jeg har det indtryk, eller gør mig den illusion, at jeg hver dag gør fremskridt. Det er det, som får mig til at handle, som om man slet og ret skulle have held med at forstå livets kerne”.

I udstillingen kan du få et enestående indblik i Giacomettis skulpturer, tegninger og malerier, der er formet af filosofi og rystelser fra to verdenskrige.

Alberto Giacometti (1901-1966) blev født i Borgonovo, Schweiz. I 1922 bosatte han sig i Paris, hvor han fik kontakt til byens avantgardemiljø og senere blev tilknyttet kredsen af parisiske surrealistere. Men i 1934 skete

1 Highlights Forår 2024 SMK

Alberto Giacometti

der et skifte i hans kunst, og han vendte sig bort fra surrealisternes fascination af det indre liv. I stedet begyndte han at interessere sig for den fysiske virkelighed.

Filosofiske spørgsmål om menneskets grundvilkår spillede en central rolle i hans kunst, og fra 1941 kom han blandt andet i kontakt med tænkere som Jean-Paul Sartre og Simone de Beauvoir. Giacometti oplevede stor anerkendelse i sin levetid, og hans kunst findes i dag i flere museumssamlinger, herunder SMK og Louisiana i Danmark.

Fra Kulturinformation

Ikonisk værk

Udstillingen rummer flere af Giacomettis hovedværker, herunder "Gående mand", 1960, som er udlånt af Louisiana. Skulpturen er 183 cm høj. Ansigtet er knapt defineret, og personen har nærmest abstrakt karakter. Dermed bliver skulpturen universel, hvilket bidrager til, at beskueren får bedre mulighed for at identificere sig med den afbildede person.

"Gående mand" skal tilsyneladende symbolisere menneskets udfordringer i en kompliceret verden, som rummer utallige konflikter og udfordringer herunder både naturkatastrofer og menneskeskabte katastrofer.

Alberto Giacometti

Men hvem var Alberto Giacometti? Han blev født i Schweiz i 1901, søn af den post-impresionistiske maler Giovanni Giacometti. I 1920'erne tog han til Paris, hvor han udforskede kubisme og senere surrealisme. Hans tidlige arbejder viser tillige indflydelse af ægyptisk og afrikansk kunst, hvilket optog ham gennem hele karrieren.

Giacometti flyttede tilbage til Schweiz i december 1941, da den tyske besættelsesmagt rykkede ind i Frankrig. Her boede han indtil krigens afslutning. På det tidspunkt blev fremmedgjorte og isolerede personer til et vigtigt motiv for ham. De afspejlede klimaet i efterkrigstiden, mærket af en eksistentielistisk fortvivelse.

De tidligste af disse skulpturer var ganske små. Det fortælles, at han medbragte alle de værker, han havde skabt i det Schweiziske eksil i seks tændstikæsker. Tilbage i Paris blev Giacomettis skulpturer efterhånden til de velkendte høje, spinkle skikkelser med rå og organiske overflader.

Modellerne

Som titlen på udstillingen antyder foretrak Giacometti at arbejde efter model – og primært personer, han kendte godt: fx broren Diego, hustruen Annette og i de sidste seks år af hans liv elskerinden Caroline.

Det, der primært interesserede Giacometti ved sine modeller, var deres ansigter. De var en ren besættelse for ham. Han kunne se på modellerne i timevis og var først tilfreds med sine værker, når personernes blik blev til en vision. Netop dette kunne

tage sin tid. Giacometti blev sjældent tilfreds og kasserede rask væk de "færdige" resultater. Det fortælles, at var det ikke for broren Diego, havde der stort set ikke været nogle skulpturer tilbage.

1 Highlights Forår 2024 SMK

Alberto Giacometti

En skulptur bliver til

Men hvordan bar Giacometti sig ad med at skabe sine skulpturer? Ofte blev de udført i ler. For at undgå, at de gik itu under størkningsprocessen, blev de straks støbt i gips. Hermed opstod en negativ version af skulpturen, som kunne benyttes til en evt. efterfølgende bronzestøbning.

Giacometti skabte også sine skulpturer i gips. Undertiden besluttede han, at denne version var den endelige udgave. I andre tilfælde supplerede han med en bemaling. Han kunne også finde på at støbe gipsudgaven i en ny negativ gipsversion, som efterfølgende kunne resultere i endnu en bronzeversion – eller flere. I visse tilfælde malede han endda på den patinerede bronze.

Udstillingen

“Giacometti – Hvad øjet ser” rummer omkring 90 værker, og den tager udgangspunkt i 1920'erne og 1930'erne – en periode, der satte et afgørende præg på Giacomettis kunst og formede hans udtryk frem til hans død i 1966. Den går på tværs af hans forskellige udtryksformer: skulptur, maleri, grafik og tegning.

Blandt de tidligste værker er “Stirrende hoved”, 1928, inspireret af ægyptiske relieffer. Bemærk kombinationen af profilen og det frontale øje. Værket gjorde med et Giacometti berømt i surrealistiske kredse. Den udstillede version af skulpturen er udfærdiget i gips, men den findes også i terracotta (1929), marmor (1928) og bronze (1928).

“Sort Annette”, 1962, olie på lærred. Giacometti malede hyppigt hustruen en face. Selv om hun undertiden kunne forekomme reserveret, kunne hun bestemt også være åben og ligefrem. I de senere skulpturer analyserer han hendes kranium, ansigt og øjne for at kunne gengive den bedste fremtoning af hendes ansigt.

Næsen

Et af Giacomettis bedst kendte værker er “Næsen”, 1947, udført i gips, bemalet metal og bomuldssnor. Skulpturen er inspireret af rejseledsageren Pieter van Meurs uventede dødsfald. Giacometti vågede over denne, da han forgæves kæmpede med døden.

Giacometti iagttog, hvordan den afdødes næse efterhånden blev større, kinderne blev hule, og at munden næsten ikke kunne bevæge sig. Han opfattede begivenheden som et varsel om sin egen død og livets skrøbelighed.

“Næsen”, 1947, gips, bemalet metal og bomuldssnor. Inspireret af en rejseledsagers uventede dødsfald. Giacometti vågede nogle få timer over vennen, Pieter van Meurs, der forgæves kæmpede med døden. Giacometti opfattede begivenheden som et varsel om sin egen død og livets skrøbelighed.

Buret

Et andet af Giacomettis hovedværker er “Buret”, 1951-55. Skulpturen viser en stående person, der holder fast i to af burets rammer og en mands ansigt, der vokser op af et gulv udspændt mellem burets fire rammer. Giacometti skabte flere burlignende strukturer i sin karriere. Den første stammer fra hans surrealistiske periode i 1930. Skulpturerne er inspireret af seksuelle fantasier, mange med voldelige undertoner.

Annette

1 Highlights Forår 2024 SMK

Alberto Giacometti

Som nævnt var hustruen Annette en af Giacomettis foretrukne modeller. Udstillingen viser bl.a. bronzeskulpturen "Annette stående", 1954, men også portrættet "Sort Annette", 1962, som er et oliemaleri på lærred.

Giacomettis malerier er formentlig mindre kendte. Men de er så sandelig også værd at se. Jeg har tidligere set en række af dem udstillet på Prado Museet i Madrid. Her klarede de sig fornemt blandt nogle af verdens allerbedste portrætter. På udstillingen opfordres vi til at genopdage verden og mennesket gennem Alberto Giacomettis unikke formsprog. Og det er bestemt ikke uinteressant. For hvad ser man, når man ser?

Blik ind i en ukendt verden

De portrætterede sad alle på den samme stol i Giacomettis studie, men hver gang så han noget nyt i dem. Giacometti så ind i en ukendt verden, når han betragtede deres blik. Derfor var det altid hovedet, der fik hans største opmærksomhed. Kroppen og baggrunden på malerierne tillagde han kun ubetydelig opmærksomhed.

Giacometti beskrev selv sit endeløse projekt på denne måde: "Det er, som om virkeligheden hele tiden befandt sig bag et slør, som man river bort ... Der er hele tiden noget mere ... og mere".

Vurdering

Udstillingen "Alberto Giacometti – hvad øjet ser" er en bedrift uden lige. Helt på niveau med SMKs særudstilling "Matisse – det røde atelier" fra 2022. Det gælder både med hensyn til udstillingens originalitet og dens kunstneriske niveau.

Her er noget for dem, der blot vil fascineres af Giacomettis særprægede og fascinerende univers, men i høj grad også for dem, der tillige har lyst til at dykke ned i filosofien bag. Læg hertil en utrolig smuk scenografi.

Mon ikke de danske museumsgæster atter vil kende deres besøgstid og sikre, at udstillingen bliver et tilløbsstykke. Den fortjener det!

Louisiana Skoletjeneste

Den schweiziske maler og skulptør Alberto Giacometti (1901- 66) er det meste af sit liv bosat i Paris. Hans livslange projekt er, gennem kunstværket, at vise os, hvordan han opfatter mennesket i sammenhæng med hele dets indre og ydre verden, »The totality of life«, som han selv siger. Derfor er Giacomettis kunst uadskilleligt forbundet med den moderne verden og menneskets egen opfattelse af dets betydning og placering i denne. Realismen skal indfanges gennem det levende øje, mener Giacometti. En fotografisk gengivelse eller en naturalistisk skildring viser sig derfor hurtigt at forekomme ham tom og usand. Hans værk er en lang søgen efter dette helhedsbillede af mennesket, og hans kunst får mange forskellige udtryk. En betydelig del af hans skulpturer findes på Louisiana. Materialet søger at belyse nogle vigtige aspekter i de repræsenterede perioder.

1 Highlights Forår 2024 SMK Alberto Giacometti

Fra omkring 1925 begynder Giacometti at arbejde frit efter sin hukommelse og sin fantasi, i stedet for at lave naturalistiske skulpturer efter model. I primitiv afrikansk og oceanisk kunst finder han tegn og symboler, som han mener tilfører hans skulpturer indre liv og giver dem magi. I Ske-kvinde, fra 1926, er kvinden blevet til ren abstraktion. Hendes krop er sat sammen af forskellige geometriske, enkle former. De kubiske former er aflukkede og kompakte og danner en kontrast til den store, konkave oval, der, når man møder skulpturen frontalt, åbner sig og suger beskueren ind imod sig. Som oldtidens frugtbarhedsgudinder, eller som man ser det i primitiv kunst, er kvinden blevet til et erotisk symbol. Den store, organiske form kan ligne et overdimensioneret æg, starten på livets begyndelse, eller måske forestiller ovalen hendes køn eller livmoder; opsvulmet som var hun Moder Jord.

Det statuariske, lodrette princip og det at møde skulpturen frontalt, sådan som vi møder folk i virkeligheden, er et gennemgående træk i Giacomettis skulpturer. I Gående kvinde fra 1932-34 ses dette princip ligesom i Ske-kvinde, men hun er langt mere forfinet, næsten koket i forhold til Ske-kvinde. Som i klassisk ægyptisk kunst gentager han dette hieratiske standmotiv igen og igen. Giacometti beundrer ægypterne for at kunne forene stilistiske love med naturlige former, og han kobler dette udtryk med et symbolsk indhold. Det er noget, som Giacometti hele tiden stræber efter, og som han efter omgang med surrealisterne i begyndelsen af 30'erne bliver særligt optaget af. Hans surrealistiske eksperimenter bliver mere og mere

abstrakte, men den største udfordring finder han ved at vende tilbage til sit udgangspunkt: Naturen og arbejdet efter levende model. Giacomettis menneskeskildringer bliver nu koblinger af krop og psyke, med stor vægt på den følelsesmæssige og filosofiske side af menneskelivet i den moderne verden. Under brystet på Gående kvinde har Giacometti lavet en trekantet hulning, et imaginært element, der overordnet kan opfattes som det, det fysisk er; en tomhed. Der er en jomfruelig kvindelighed eller en pubertetspiges spændstighed over den spinkle, smalle krop, der kun består af torsoen på to ben, i færd med at tage et let skridt.

Skulptur kompositioner

De tre skulpturer Stort hoved (1959-60), Gående mand (1960) og Stående kvinde (1960) er placeret overfor hinanden i Louisianas Giacomettisal, så at rummet imellem dem udgør en dynamisk trekant.

Det var Giacomettis idé, at skulpturerne samlet skulle udgøre en skulpturel udsmykning på pladsen foran Chase Manhattan Bank i New York. Det indbyrdes spil mellem skulpturerne på den ene side og beskueren og rummet på den anden er tvetydigt. Stilistisk hænger skulpturerne sammen, men figurerne er så iøjnefaldende aproportionerede i forhold til hinanden, at det er vanskeligt at forestille sig, at de tilhører den samme verden. Den noprede, næsten dekadente overflade,

som bronzen får, giver skulpturerne en flygtig og bevægelig kontur, som var de af flydende lava, der hele tiden skifter form. Men figurerne bevægelser er stivnede, og man kan diskutere, om de kommer nogen vegne. Selv den Gående mand, der tager et stort skridt ud i rummet, virker fastfrosset i et øjeblik, der lige så

1 Highlights Forår 2024 SMK Alberto Giacometti

godt kunne være evigheden. Hans bagerste fod løfter sig fra soklen, og hans overkrop læner sig fremad, mens de lange, tynde arme med de tunge hænder holder skuldrene i balance. Den Stående kvinde, med de abnormt lange lemmer, står rank som en stele og med samme værdighed, men hun forekommer alligevel sårbar og nøgen: De brede hofter og de hængende bryster vidner om kvindelighed, men hun er ikke frodig som Ske-kvinde; måske har hun været det. Halsen på busten af Stort hoved er så lang, at det i mere end én forstand virker amputeret fra kroppen. Hele ansigtet er aflangt, panden høj, ørerne store og øjnene indfaldne; det er ikke en ung mand, vi møder. Men det er heller ikke en bestemt mand eller kvinde, eller en bestemt psykologisk fortolkning af det enkelte individ, Giacometti ønsker at vise os. Skulpturerne udtrykker noget universielt om menneskets karakter, og proportionerne bliver én af nøglerne til forståelsen af, hvordan Giacometti udtrykker opfattelsen af mennesket i sammenhæng med hele dets indre og ydre verden, »The totality of life«. Ved at inddrage rummet og placere figurerne på gulvet imellem os, bliver vi ufrivilligt en del af gruppen; vi kan ikke undgå at tage stilling til dem med vores egen krop. I denne skulpturgruppe er proportionerne med til at gøre os fremmedgjorte overfor figurerne, ligesom de er indbyrdes fremmedgjorte.

Giacometti laver mange portrætter, oftest af folk han kender. Diego er Giacomettis bror. Men ligesom med hans skulpturer er det ikke alene den enkelte persons karakter, han fokuserer på; han vil gerne udtrykke noget almengyldigt om mennesket. Han mener, at det frontale møde er vigtigt, fordi det er den måde, man møder folk på; det er kun genstande, man går rundt om for at undersøge. Derfor er figurerens blikke centrale; Giacomettis skulpturer ser altid fremad – ud i evigheden.

Venedig-kvinde II, III, V, VII, VIII 1956, er en samling af fem stående kvinder placeret side om side på hver deres sokkel og tilsyneladende uvidende om hinandens tilstedeværelse. De holder alle armene ned langs deres kroppe, som er unaturligt lange. Fødderne er som store sokler, der fæstner figurerne til jorden, mens hovederne holdes demonstrativt himmelstræbende og ranke på strakte halse. Kvinderne retter blikket mod uendeligheden. Bronzernerne er modelleret i den samme stil og på den samme måde, som Giacometti benytter fra

midten af fyrrerne: Han modellerer ler omkring et trådskelet, og figuren støbes derefter i bronze. Venedig-kvinde II, III, V, VII, VIII, er fem afstøbninger af samme figur i forskellige stadier. Ved lidt af en tilfældighed opdager Giacometti, hvor stor betydning det har, når figurerne står samlet og dog isoleret, ens og alligevel helt forskellige, ensomme i mængden.

De to franske eksistentialister Jean-Paul Sartre (1905-80) og Maurice Merleau-Ponty (1908- 1961) er begge Giacomettis private venner. Deres fortolkninger af hans værker forbinder ham med den menneskeopfattelse, der er fremherskende i perioden efter 2. Verdenskrig: Billedet af det moderne storbymenneske som rodløst, isoleret, gudsforladt og alene. Sandheden om menneskelig frustration er på

1 Highlights Forår 2024 SMK

Alberto Giacometti

uhyggelig vis aktuel. Midt i befrielsens glædesrus viser sig også et tomrum, hvor tab af tro på menneskelig godhed, på religion og på gamle værdier er en realitet. Alt dette fostrer et nyt menneskebillede.